

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรณีศึกษา : ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน
อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม
RELIGIOUS AND CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT GUIDELINE CASE STUDY: WATKLANGKUWIANG
FLOATING MARKET SAMPATUAN SUBDISTRICT NAKHONCHAI SRI DISTRICT
NAKHONPATHOM PROVINCE

โสภณ สุขสำอางค์¹
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
เลขที่ 1 หมู่ 3 ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี 76120 โทรศัพท์: 0-3259-4043-50 E-mail: socivic@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเอกสาร และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการสังเกต ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

สถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว ในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการมาเที่ยวตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงอยู่ในระดับมาก แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวควรเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในทุกองค์ประกอบ การให้การต้อนรับด้วยใจและการบริการที่ดี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง การให้ความรู้เรื่องท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนและความพึงพอใจสูงสุดแก่นักท่องเที่ยว

คำสำคัญ : ทรัพยากรการท่องเที่ยว / การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

Abstract

The objectives of this study were to study the condition of religious and cultural resource in Watklangkuwiang floating market area, to study the tourists' satisfaction, and to study the tourism development guidelines for Watklangkuwiang Floating Market, Nakhonchaisri, Nakhonpathom province.

The desired document was collected through questionnaire, interview, and observation. The result was summarized that The conditions of the tourism resource were mostly suitable for tourism. The tourists' satisfaction of visiting Wat Klangkuwiang floating market had a high level in the overall image. The guidelines for tourism development at Wat Klangkuwiang Floating Market were the focusing on the participation development in every point and field, the hearty welcome and best service, the conservation, the wide publicity, providing the local knowledge to the tourists for its continuity and high satisfaction of the tourists.

Keywords: Tourism resource/ Religious and cultural tourism

1. บทนำ

การท่องเที่ยวในปัจจุบัน นับเป็นยุคการท่องเที่ยวที่เจริญก้าวหน้ามากที่สุดและขยายตัวอย่างรวดเร็ว เป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก [1] ประเทศไทยมีวิสัยทัศน์ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ จึงมีการวางแผนนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศขึ้นมา [2] มีการสำรวจทรัพยากรของประเทศ ที่จะสามารถนำมาเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติกันมากมาย อีกทั้งยังมีโครงการเปิดมุมมองใหม่ทางการท่องเที่ยว จนทำให้วงการทางด้านการจัดการท่องเที่ยวเติบโต คึกคัก มีผู้คนมากมายสนใจที่จะเข้ามาสู่วงจรธุรกิจการท่องเที่ยว [3]

การท่องเที่ยวเป็นเรื่องของการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นนันทนาการ เป็นการเสริมคุณภาพชีวิต เพราะถือเป็นการผ่อนคลายความเครียด ได้ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ได้เห็นความสวยงาม ได้สัมผัสกับวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และได้สร้างความสัมพันธ์กับคนต่างถิ่นด้วย ประเทศไทยมีศักยภาพในการท่องเที่ยวสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าไปสัมผัส ทั้งแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรม (Cultural Resource) ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ จากนโยบายในการพัฒนาบริการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค ที่พัก สาธารณสุขพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การเสนอวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรี เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของไทยได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และบรรลุเป้าหมายได้ประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรม และมีความยั่งยืน [4]

เมื่อประกอบกับลักษณะของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป จากแบบโมเดิร์น (Modern Tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงปริมาณมาสู่แบบโพสต์โมเดิร์น (Post-Modern Tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเฉพาะด้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสดี

เพราะไทยเรามีศาสนาพุทธและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ [5] เป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเป็นไทยจึงถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม จึงเป็นการเดินทางไปยังศาสนสถานเพื่อการแสวงบุญ หรือปฏิบัติกิจกรรมทางพุทธศาสนา รวมถึงการเยี่ยมชม สัมผัส และ ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์

ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ซึ่งอยู่ในความดูแลของวัดกลางคูเวียง โดยมีพระครูโสภณ สาธุการ พระนักพัฒนาเป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2542 มีรูปแบบการค้าขายแบบไทย คือ ความอบอุ่นและความมีน้ำใจให้แก่กันทั้งต่อผู้ค้าขายด้วยกันและต่อนักท่องเที่ยว ผู้ค้าขายในตลาดน้ำแห่งนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนโดยรอบวัดกลางคูเวียง ในช่วง 2-3 ปีแรก ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ที่ให้ความสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อนและซื้อหาสินค้า หลังจากนั้นการค้าขายภายในตลาดน้ำแห่งนี้ก็เริ่มซบเซา จำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มลดลง ผู้ค้าขายเหลือเพียงไม่กี่รายและเป็นผู้ค้าที่เป็นชาวบ้านในท้องถิ่นรอบบริเวณวัดกลางคูเวียงเท่านั้น ต่อมาในวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 วัดกลางคูเวียงและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐมได้ร่วมกันส่งเสริมตลาดน้ำแห่งนี้ให้กลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง โดยการใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง และนำผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
- 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
- 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

3. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดทฤษฎีความพึงพอใจ
3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
5. แนวทางการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว
6. บริบทพื้นที่ที่ศึกษา
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. วิธีดำเนินงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้คือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. เจ้าอาวาสวัด คณะกรรมการวัดของวัดกลางคูเวียง และผู้จัดการตลาดน้ำ
2. เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการดูแลการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน และผู้ใหญ่บ้านตำบลสัมปทวน
3. ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนบริเวณโดยรอบตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง
4. ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตของผู้ศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก การใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต จะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล จัดหมวดหมู่ นำมาหาข้อสรุปและตีความ (Conclusion and Interpretation) แล้วนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบเชิงพรรณนา ตามกรอบแนวคิดของการศึกษาค้นคว้า

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามจะถูกนำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์โดยการให้คะแนน ลงรหัส จัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ ในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) และนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์หามาเสนอข้อมูลในรูปแบบจำนวนและร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. ด้านความพึงพอใจ จะทำการลงรหัสและให้คะแนนตามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับตามหลักของ Likert Scale ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ความพึงพอใจมากที่สุด ความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจปานกลาง ความพึงพอใจน้อย ความพึงพอใจน้อยที่สุด หากคะแนนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยที่สุด น้อยหรือปานกลางแสดงให้เห็นว่าสิ่งนั้นอยู่ในสภาวะที่ขาดแคลน ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นความต้องการของนักท่องเที่ยวสำหรับการพัฒนาด้านนั้นๆ

5. สรุปและอภิปรายผล

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาสถานภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง สรุปได้ดังนี้

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การทำบุญของวัดกลางคูเวียงมีจุดเด่น 2 อย่างที่นอกเหนือจากการทำบุญตามวัดทั่วไปคือ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัดและการปิดทองเบ๊ยแก้ที่ใหญ่มากที่สุด ด้านการเข้าวัดถวญงศและเครื่องรางของขลังได้รับความสนใจพอสมควร ด้านการบริการเครื่องสักการบูชา ถูกจัดไว้อย่างพร้อมเพรียง ด้านการเรียกรับบริจาคปัจจัยในการทำบุญขึ้นอยู่กับความศรัทธาของผู้มาทำบุญ ด้านกิจกรรมการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรียังไม่พร้อมเต็มที่ ให้บริการเฉพาะนักท่องเที่ยวแบบหมู่คณะเท่านั้น ด้านกิจกรรมการให้อาหารปลาบริเวณแฟรมแม่น้ำได้รับความสนใจกันมาก เนื่องจากปลาจำนวนมากและมีขนาดใหญ่ ด้านกิจกรรมการนวดแผนไทยมีผู้ใช้บริการพอสมควร แต่ควรปรับปรุงสถานที่ให้สังเกตเห็นได้โดยง่าย ด้านการบริการยาสมุนไพรไทยเป็นบริการฟรี มีสรรพคุณรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต มีผู้นิยมมาขอรับยาเป็นจำนวนมาก

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง พบว่า การบริการอาหารและเครื่องดื่มมีทั้งบนบก และอยู่บนแพ โดยร้านขายอาหารหลักตั้งอยู่บนแพ ร้านขายของกินทั่วไปและร้านขายสินค้าประเภทอื่นจะอยู่ในชุมชนตามแนวริ้วบ้านริมฝั่งแม่น้ำ และมีเครื่องดื่มสมุนไพรบริการแก่ผู้มาทำบุญด้วย ที่นั่งพักผ่อนเป็นแบบชุดม้าหิน ชุมน และศาลาไม้ ตั้งตามแนวทางเดินเป็นระยะ บางจุดขาดควรเร่งซ่อมแซมเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว มีสวนหย่อมไม้ดอกไม้ประดับและรูปปั้นสัตว์นานาชนิดให้นักท่องเที่ยวได้ชมและเก็บภาพตามอัธยาศัย ป้ายบอกทางไปยังจุดต่างๆภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเป็นระยะ ส่วนใหญ่ชัดเจน ป้ายเตือนจุดอันตราย ในบริเวณแพมีน้อยและไม่เห็นจุดขึ้นลงเรือ ลานจอดรถเป็นหินละเอียดไม่มีหลุมบ่อ สะดวกสบายต่อการเข้าออก ห้องน้ำห้องสุขา บริการฟรี มีผู้รับบริจาคสำหรับทำบุญ มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดเป็นระยะ ห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิงอยู่ในอาคารเดียวกันการสัดส่วนไม่ชัดเจน จำนวนห้องน้ำห้องสุขาไม่เพียงพอในบางช่วง ระบบการสื่อสารสาธารณะยังไม่ทั่วพื้นที่ การบริการนักท่องเที่ยวมีเจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับและดูแลอย่างดี มีผู้ประกาศทั้งบริเวณแพ และในพื้นที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ลักษณะของถนนที่ใช้เดินทางเข้าถึง มีความสะดวกสบาย เป็นถนน 2 เลนลาดด้วยยางแอสฟัลท์ ส่วนภายในเป็นพื้นคอนกรีต ป้ายบอกทางเข้าถึงมีทั้งในถนนสายหลักและสายรอง แต่ไม่มีบริเวณทางแยกที่สำคัญบางป้ายไม่ชัดเจนและไม่ถูกต้อง รถสาธารณะที่เข้าถึงมี 2 ชนิดคือรถจักรยานยนต์รับจ้างและรถโดยสารประจำทางสายเดียวเท่านั้น

ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ พบว่า โบสถ์และวิหาร ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีสภาพมั่นคงแข็งแรง ตัวโบสถ์มีการบูรณะในไม่นานนักและไม่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมหรือสักการะสิ่งศักดิ์ภายใน วิหารประกอบด้วย วิหารพระประจำวันเกิด วิหารหลวงพ่อกุญชูโตหลังเก่า และวิหารหลวงพ่อกุญชูโตหลังใหม่เป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อกุญชูโตในปัจจุบัน สภาพบนวิหารหลังใหม่ควรดูแลเรื่องความสะดวก ศาลาอเนกประสงค์ สภาพโดยทั่วไปมีความแข็งแรงดี ได้ถูกศาลาใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมเพื่อการทำบุญนานาชนิด และมีสภาพคับแคบในช่วงที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการกันมาก โบราณวัตถุที่สำคัญ คือ รูปปั้นหลวงพ่อกุญชูโต

และรูปปั้นของเหล่าพระบูรพาจารย์ชื่อดังจากวัดต่างๆ เช่น หลวงปู่ทวด แห่งวัดช้างให้ หลวงปู่เพิ่ม แห่งวัดกลางบางแก้ว สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) แห่งวัดระฆัง เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง

สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุระหว่าง 21 - 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือน 5,000 ถึง 10,000 บาท ปัจจุบันอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อเที่ยวชมและพักผ่อน เป็นการเดินทางมาเที่ยวครั้งแรก ใช้ยานพาหนะส่วนตัวในการเดินทาง และใช้เวลาท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงนาน 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง

ในภาพรวมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในสูงสุดในด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ รองลงมาได้แก่ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง

ในรายละเอียดทั้ง 3 ด้าน พบว่า สิ่งที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ ความครบถ้วนสมบูรณ์ของการจัดบริการเครื่องไทยทาน ประเด็นที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงหรือพัฒนาซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ความเพียงพอของจำนวนร้านอาหาร รถยนต์โดยสารประจำทางของท้องถิ่น รถจักรยานรับจ้าง และความหลากหลายในประเภทของร้านอาหาร

ผลการศึกษาความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ การเพิ่มจำนวนร้านค้าร้านอาหารให้มากขึ้นเพื่อให้มีสินค้าที่หลากหลายทำให้ตลาดดูมีสีสันและไม่เงียบเหงา การดูแลรักษาความสะอาดบริเวณแพอาหาร การปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามมากขึ้น การจัดทำป้ายชื่อร้านค้าและป้ายบอกสินค้าที่ชัดเจน การขยายพื้นที่ของสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา การประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องและทั่วถึง การจัดกิจกรรมเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น การปรับปรุงป้ายบอกทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวตามจุดสำคัญ และการหาจุดเด่นเพื่อให้เกิดความแตกต่าง

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง สรุปได้ว่า

พระครูโสภณสาธุการ เจ้าอาวาสวัดปัจจุบัน เป็นผู้ก่อตั้งตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เมื่อปีพ.ศ.2542 เพื่อให้คนในชุมชนมีงานทำ มีรายได้เลี้ยงครอบครัว และให้คนไทยทำบุญเข้าวัดกันมากขึ้น สถานการณ์การท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ปริมาณนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับการประชาสัมพันธ์ กิจกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด การปิดทองลูกนิมิตใหญ่ที่สุดในโลก การปิดทองเบ๊ยแก้ใหญ่ที่สุดในโลก การชมหม้อยาใหญ่ที่สุดในโลก การนวดแผนโบราณ และการให้บริการยาสมุนไพรไทย การให้อาหารปลาริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรี ทางวัดให้การสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และได้รับการสนับสนุนจากทางจังหวัดและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นระยะแต่ก็ไม่เพียงพอ ปัญหาที่พบคือ การร่วมมือจากพ่อค้าแม่ค้าและประชาชนในพื้นที่ และงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่

เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลสัมปทวน มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน มีการสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและสิ่งปลูกสร้างต่างๆภายในแหล่งท่องเที่ยว ช่วยในการประชาสัมพันธ์และของบสนับสนุนจากทางจังหวัด สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตจะมีการสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดแสดงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและของดีที่บ้านของชุมชน และการติดตั้งกล้องวงจรปิดรักษาความปลอดภัยด้านต่างๆ ปัญหาที่พบคือ การขาดความร่วมมือของผู้ประกอบการร้านค้า เนื่องจากบางรายไม่มาค้าขายเพราะเห็นว่าปริมาณนักท่องเที่ยวมีน้อย และความร่วมมือจากคนในชุมชนยังน้อยไป

ชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนบริเวณโดยรอบตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง เห็นด้วยในจัดให้มีการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน สร้างรายได้แก่สมาชิกในชุมชน และต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวให้มากขึ้น นอกเหนือจากการร่วมมือในการรักษาความสะอาด การอนุรักษ์แม่น้ำและพันธุ์ปลา และการนำผลิตภัณฑ์ของตนเข้าไปจำหน่าย ข้อเสนอแนะจากชาวบ้านคือการเน้นการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น การเพิ่มจำนวนร้านค้า และการพัฒนาที่ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผู้ประกอบการร้านค้า ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ สินค้าที่นำมาจำหน่ายเป็นผลิตผลทางการเกษตรภายในท้องถิ่น ปัญหาของผู้ประกอบการร้านค้าคือนักท่องเที่ยวมีน้อย ทำให้ร้านค้าส่วนหนึ่งหายไป สำหรับข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการคือ ผู้จัดควรเพิ่มร้านค้าที่ขายสินค้าแตกต่างจากที่มีอยู่เดิม การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวอื่นๆเพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว

6. การอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาสถานภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ทำให้ทราบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงมีหลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะกิจกรรมทางศาสนา โดยมีทั้งกิจกรรมที่ไม่แตกต่างจากวัดทั่วไป ส่วนกิจกรรมที่แตกต่างจากวัดทั่วไปซึ่งถือเป็นกิจกรรมเด่นของทางตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงคือ การปิดทองลูกนิมิต 9 วัด และการปิดทองเขียนแก้ที่ใหญ่ที่สุด กิจกรรมที่นิยมเฉพาะกลุ่มคือ การรับยาสมุนไพรจากทางวัดซึ่งมีคนป่วยด้วยโรคอัมพฤกษ์ อัมพาตมาขอรับยาทุกวันอย่างไม่ขาดสาย กิจกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไขคือ การให้บริการล่องเรือชมทิวทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำนครชัยศรีซึ่งประสบปัญหาไม่คุ้มทุน ดังนั้นจึงควรที่จะปรับเส้นทางเดินเรือให้สั้นลงและใช้เรือที่เล็กลง และการบริการนวดแผนไทย ควรจัดสถานที่ให้มีความโดดเด่นและชัดเจนสามารถมองเห็นได้ง่าย

สิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง มีประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไขได้แก่ ชุมไม้และศาลาไม้สำหรับนั่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวมีบางจุดที่ชำรุดเสียหาย การจัดทำป้ายเตือนบริเวณจุดขึ้นลงเรือ การแยกส่วนห้องน้ำห้องสุขาสำหรับชายและหญิงให้ชัดเจนโดยควรหาฉากหรือกระถางต้นไม้มาเรียงเป็นแนวกัน การเพิ่มโทรศัพท์สาธารณะบริเวณพื้นที่ตลาดน้ำ และการจัดทำป้าย

บอกทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มเติมตามแยกต่างๆและปรับปรุงแก้ไขให้มีความชัดเจน

สำหรับสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานโบราณวัตถุ ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวและใช้ประโยชน์ในบริเวณพื้นที่โบสถ์และวิหารให้มากขึ้น เนื่องจากโบสถ์และวิหารตั้งอยู่ไม่ไกลจากศาลาการเปรียญและอยู่ติดกับที่จอดรถ ดังนั้นอาจแบ่งกิจกรรมการทำบุญบางส่วนจากศาลาการเปรียญมาจัดบริเวณโบสถ์และวิหารซึ่งจะช่วยลดความแออัดบริเวณศาลาการเปรียญได้อีกด้วย ส่วนบนวิหารหลวงพ่อครูชูโตควรเอาใจใส่ดูแลในเรื่องการรักษาความสะอาดให้มากขึ้น

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากถึง 3 ด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสิ่งปลูกสร้างโบราณสถานและโบราณวัตถุ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง โดยนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดในประเด็นความครบถ้วนสมบูรณ์ของการจัดบริการเครื่องไทยทาน ส่วนความพึงพอใจระดับปานกลางของนักท่องเที่ยวซึ่งสมควรอย่างยิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วนได้แก่ ความหลากหลายในประเภทของร้านอาหาร รถโดยสารประจำทางของท้องถิ่นและรถจักรยานยนต์รับจ้าง ตามข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวที่ต้องการให้มีการเพิ่มจำนวนร้านค้าและร้านอาหารจะส่งผลให้ตลาดมีสินค้าและบริการที่หลากหลายมากขึ้น รวมถึงเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รักษาความสะอาดโดยเฉพาะบริเวณแพขายอาหาร ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมโดยรอบ จัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และติดตั้งป้ายบอกทางตามทางแยกและปรับปรุงป้ายที่มีอยู่ให้ชัดเจน

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นเจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด ผู้จัดการตลาดน้ำ เจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านในชุมชนรอบวัดกลางคูเวียง และผู้ประกอบการร้านค้า พบประเด็นการให้ข้อมูลที่คล้ายคลึงกันคือ ข้อมูลจาก เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด ผู้จัดการตลาดน้ำ เจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบลสัมปทวน กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน พบว่าปัญหาในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ได้แก่ ความไม่ร่วมมือของกลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าในการมาค้าขาย และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ยังไม่เต็มที่ ด้านข้อมูลจากชาวบ้านและผู้ประกอบการร้านค้าพบว่า ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียงควรมีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น และควรเพิ่มจำนวนร้านค้าให้มากขึ้นอีก นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะอื่นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละฝ่ายได้แก่ การดึงเยาวชนในพื้นที่มาช่วยด้านการท่องเที่ยว การจัดแสดงศิลปวัฒนธรรมและของดีในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมอื่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

7. ข้อเสนอแนะในการศึกษา

จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ต.สัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้มีศักยภาพสูงสุด ควรเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ทั้งจากภาครัฐ ภาคชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า และเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. การสร้างเครือข่ายการจัดการร่วมกันทุกภาคส่วนในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม การตรวจสอบ การประเมินผล และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่นักท่องเที่ยว
3. การเพิ่มกิจกรรมหรือธุรกิจอื่นๆ ในด้านการท่องเที่ยวที่เป็นของดีในชุมชนมาเสนอแก่นักท่องเที่ยว ด้วยความซื่อสัตย์ ความมีมาตรฐาน ราคายุติธรรม การต้อนรับด้วยมิตรไมตรี จะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจและกลับมาเที่ยวอีก ส่งผลให้การท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความยั่งยืน
4. การรณรงค์สร้างจิตสำนึกร่วมกันของประชาชนในชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า และแม่แต่นักท่องเที่ยวในการดูแลเอาใจใส่สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสิ่งปลูกสร้างที่แสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและชัดเจนในสื่อทุกประเภท เพื่อการเผยแพร่ข่าวสารออกไปเป็นวงกว้าง และเป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวหน้าใหม่
6. การสร้างศูนย์การเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาและเข้าใจในเรื่องราวศาสนา วิถีชีวิต ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ทำให้เกิดแนวคิดและคติสอนใจ มิใช่การมาเที่ยวชมเพื่อความรื่นรมย์เพียงอย่างเดียว

8. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากประธานสอบวิทยานิพนธ์ ดร.วิโรจน์ เกษภูาลักษณ์ อาจารย์กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ดร.สุทิดา ลุ่มบุตร และอาจารย์ที่ปรึกษา ดร.สรวรยา ชื้อล้อม ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำ ให้ข้อคิดเห็น และแนวทางในการทำวิจัย ตลอดจนตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนมีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณท่านอาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำคณะที่ช่วยประสานงานจนทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

ขอกราบนมัสการท่านพระครูโสภณสาธุการ เจ้าอาวาสวัดกลางคูเวียง และขอบคุณคณะกรรมการวัดกลางคูเวียง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะผู้จัดการตลาดน้ำ ผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 รวมทั้งชาวบ้าน ใน ต.สัมปทวน อ. นครชัยศรี จ.นครปฐม ที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งสำหรับการเก็บข้อมูล ทำให้การวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูสั่งสอน ให้โอกาสทางการศึกษา ให้การสนับสนุนในทุกด้าน และเป็นกำลังใจที่เต็มเปี่ยม สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาคณะการปกครอง รุ่น 1 ที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาเรื่องการเรียน การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และเป็นกำลังใจให้กันเสมอมา

9. เอกสารอ้างอิง

- [1] บุญเลิศ กิจตั้งวัฒนา. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1 สำนักพิมพ์ ซี.พี.บุ๊คสแตนดาร์ด, 2548.
- [2] สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. การบริหารการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : บริษัท นวตสาร จำกัด, 2549.
- [3] ลักขมณ บุญเรือง. การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร 2547.
- [4] กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว. 2549.
- [5] เทิดชาย ช่วยบำรุง. ก้าวต่อไป...การท่องเที่ยวไทยในเวทีอาเซียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานประสานงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2550.